

Слободан Ђ. Продић^[1]

Факултет за европске правно-политичке студије
Београд (Србија)

УДК 271.222(497.11)-662:316.347(=163.41)

323.1(=163.41)

Прегледни научни рад

Примљен 4/8/2026

Прихваћен 21/8/2026

Doi: 10.5937/napredak7-69854

Место Српске православне цркве у очувању националног идентитета у време савремених политичких изазова

Сажетак: Савремена политичка дешавања наравно да нису заобишла српски народ и државу Србију. Штавише, као и у многим ранијим ситуацијама, поготово оним које су се збиле током 20. века, српски народ био је у епицентру глобалних дешавања и, као такав, наравно да је био на мети различитих геополитичких чинилаца. Илустрације ради, довољно је присетити се дешавања уочи и током Првог светског рата или, ако се осврнемо на неко нама ближе време, напада НАТО на Савезну Републику Југославију зарад отимања Косова и Метохије. С друге стране, у тим небројеним искушењима кроз које смо пролазили и пролазимо Српска православна црква (у наставку: СПЦ) представља својеврсни свесабирајући елемент, који осим многих других задатака има и задатак очувања националног идентитета српског народа. Као таква, наравно да је СПЦ на мети појединаца или организација које мање или више отворено настоје да у српском друштву дође не само до политичке него и до верске дестабилизације да би се принципи хришћанске вере и морала маргинализовали и заменили неким другим и другачијим вредностима.

Кључне речи: хришћанство, Црква, саборност, национални идентитет

Геополитичка искушења кроз која пролази српски народ последица су чињенице да су „српске земље и Србија биле и остале лоциране у простору контактне зоне судара и сучељавања две хришћанске културне, духовне али и политичке традиције“ (Despotović, 2019, str. 50). Хронолошки посматрано, ова ситуација из

времена раног постојања српске државе додатно ће се закомпликовати у време Османлија, а потом, како време буде пролазило, компликације и сваковрсна искушења само ће се додатно умножавати у временима сеоба, у временима верско-политичке заслепљености антитеистичким идејама... Српски народ као народ који је

[1] slobodan.prodic@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0007-2297-7460>

већински прихватио спасоносну јеванђеоску реч, реч о васкрслом Спаситељу света господу Исусу Христу, током своје историје најчешће је био свестан „позадине“ напада који су, са већим или мањим интензитетом, подизани на њега ради уништења. Прихватавши распетог Христа, српски народ је прихватио да крене путем прогона, мучеништва и сваковрсног страдања. Наиме, унутар Једне, Свете, Саборне и Апостолске цркве постојано су се чувале и чувају се заповести Христове, његова усмерења ученицима у вези с тим како и на који начин да поново остваре заједницу с Богом какву су имали наши прародитељи пре грехопада. Истовремено, Христос је апостолима, а апостоли свештенству Цркве, кроз неопходно прејемство, указао и на искушења кроз које ће пролазити они који поверују у њега, они који крену путем реализације подвига са јасно пројављеном есхатолошком димензијом. „Ако вас мрзи свијет, знајте да је мене омрзнуо прије вас. Кад бисте били од свијета, свијет би своје љубио, а како нисте од свијета него вас ја изабрах од свијета, зато вас мрзи свијет“ (Јн. 15: 18–19). Стога су и српски народ, као уосталом и друге народе који су прихватили православље, свештенство, као њихови духовни пастири, благовремено подстицало да остане на правом и једином путу спасења. Истовремено, српски народ су његови

истински пастири јасно и недвосмислено упозоравали на изазове и замке с којима ће се сретати. На пример, у „Беседи о правој вери“ – поуци коју је на празник Светог цара Константина и царице Јелене 8/21. маја 1220/1221. године^[2] (Slijepčević, 1991; Velimirović, 2026; Saint Sava, 2024; Bojović, Stošić, 2024). изговорио Свети Сава српски,^[3] речено је много тога о истрајавању у врлинском хришћанском животу.

Пре свега, ова очинска беседа једног правог духовног пастира, какав је и био Свети Сава српски, свакога од нас позивала је и позива на неодоустајање у подвигу хоћења путем Христовим. Истовремено, „Беседа о правој вери“ може се посматрати и као почетак онога што се данас назива светосављем, поготово уколико се обрати пажња на питање: шта је садржина светосавља и шта га већ вековима чини толико битним за свеколики српски народ? У геополитичком смислу светосавље је став о приоритетима српских националних интереса или, како то примећује проф. др Љубиша Деспотовић, светосавље је „главно обележје Крштене Србије... исцељујући духовни благослов који се вековима на нас изливао на спасеније, чак и онда када га нисмо били достојни“ (Despotović, 2019, str. 53). Ипак, када се тек овлаш дотичемо светосавља, оно на шта треба обратити пажњу јесте црквено-народна саборност. Наиме, подсетимо да су

[2] У различитим историографским радовима који су током времена настали на тему „Беседе о правој вери“ али и уопште о детаљима који се односе на живот и рад Светог Саве српског, неретко се наилази на разлику у датирању у вези с тим када је заправо одржан свенародни сабор у манастиру Жича. То је и разлог што се наводе 1220. и 1221. година као време изговарања ове чувене беседе.

[3] Данас на српском језику постоји обимна литература о овој беседи, а захваљујући савременим електронским ресурсима текст „Беседе о правој вери“ доступан је на многобројним сајтовима.

Слободан Ђ. Продић

Место Српске православне цркве у очувању националног идентитета у време савремених политичких изазова

| 9

Мозаична икона Богородице Одигитрије (12. век): Најстарија сачувана икона у хиландарској ризници, рад солунских мајстора, пред којом је према предању и житију уснуо Стефан Немања (Свети Симеон Мироточиви) на изложби о Светом Сави у галерији САНУ, мај 2026. године

Фото: Српска православна црква

у прошлим временима, и данас, многе одлуке битне за будућност српског народа доношене на црквено-народним сабрањима. На пример, поменута „Беседа о правној вери“ донета је на црквено-народном сабору у манастиру Жича. Крунисање цара Стефана Четвртог Душана Не-

мањића збило се на Васкрс, 16. априла 1346, у Скопљу. На празник Сретења Господњег у Орашцу 1804. године подигнут је Први српски устанак. На празник Цвети 11/23. априла 1815. године, на сабору у Такову, Милош Обреновић је прихватио да буде вођа Другог српског устанка. У Сремским

Карловцима, 2. априла 1861. године, на празник Благовести, одржан је један од многобројних црквено-народних сабора, који ће у значајној мери одредити политички активизам Срба у Аустроугарској монархији... Због чега је овај „детаљ“ толико важан? Важан је због чињенице да се окупљања српског народа, тј. њихових најважнијих представника у том историјском тренутку, дешавају у најзначајнијим црквеним центрима, на велике православне хришћанске празнике и да на тим сабрањима своју активну улогу имају и свештенство и верујући народ, тј. Црква.

10 | Речи никео-цариградског симбола вере кажују да је Црква – Једна, Света, Саборна и Апостолска. Саборност као својство Цркве указује на заједницу. Саборност Цркве указује на евхаристију – литургијску заједницу, али истовремено и на окупљање народа, на његово заједничарење како у храму, тако и око њега. Управо се у том елементу пројављује огромна важност свештенства, у нашем случају – свештенства СПЦ. Оно (свештенство) помагало је и помаже пре свега да функционише богослужбени сегмент црквеног живота. Истовремено, оно помаже у ономе што данас дефинишемо термином очување националног идентитета.^[4] Овај сегмент деловања СПЦ данас је, поготово након времена проведеног у једном социјалистичком систему, у коме је религија била маргинализована, има велику

важност. Његова важност је вишеслојна јер већ неколико деценија уназад наше друштво обитава у веома изазовној средини. Наиме, све што се дешавало на политичкој сцени по окончању хладног рата, сви изазови с којима смо се сретали и с којима се срећемо на мање или више отворен начин, указују на процес маргинализације па чак и процес истребљења националног идентитета.^[5] Штавише, поједини политички чиниоци управо у СПЦ виде „организацију“ која је најодговорнија за очување, али и јачање националног идентитета. Чак су у самом њеном имену – Српска православна црква – препознавали да је „на првом месту српство, потом православље, а тек на крају, уколико за њега остане нешто места, хришћанство (као заједничка вера с другим, неправославним црквама) (Tomanić, 2001, str. 46). О томе да је, према мишљењу одређених политичких чинилаца, СПЦ носилац и пропагатор „митологије“ и „митоманије“, тј. „опасних“ елемената који спречавају приближавање српског друштва „савременим трендовима“, излишно је и говорити. Својеврсни страх од СПЦ када је у питању њена истрајност у очувању националног идентитета првенствено се препознаје у чињеници да је управо СПЦ у српској дијаспори показала своју снагу када је реч о очувању традиционалних вредности. „Може се слободно тврдити да није било Цркве тешко је замислити да би било Срба

[4] О питању националног идентитета данас на српском језику постоји заиста обимна литература. Наравно да ставови у вези са овим питањем варирају у зависности од политичких погледа аутора. Резултат тога је и околност да имамо радове који минимализују његов значај, па чак износе и тврдње да није неопходно постојање националног идентитета. С друге стране, постоје радови аутора који национални идентитет препознају као нужност и својеврсни бедем пред изазовима глобализма и неолиберализма.

[5] У вези с темом националног идентитета Срба, посматраном из различитих углова, видети: (Bodin, 2024, str. 1046-1072; Potka srpskog identiteta, 2016; Radaković, 2010, str. 43-61; Radenović, 2006, str. 221-237).

као препознате и признате органске заједнице у расејању“ (Ђорђевић, 2012, стр. 24–25). СПЦ је за многе и даље неко ко је дао „снажан допринос буђењу етнонационализма и великодржавног расположења најширих слојева народа, манипулишући његовим религијским и националним осећањима у политичке сврхе“ (Роровић Обрадовић, 22. 2. 2009). У времену садашњем, али и у времену будућем, из ових и оваквих уверења континуирано започињу мање или веће идеолошке офанзиве с намером да се у најширим слојевима друштва створи одбојност према „институцији“ са огромним поверењем у народу.^[6] Разлог за те и такве нападе управо и јесте истрајност СПЦ у очувању моралних вредности, па самим тим и српског националног идентитета како код појединца, тако и у друштву у целини. Национални идентитет поједини истраживачи доживљавају као „суперлепак“, који, како наводе, служи у политичке сврхе (Ћоловић, 2014, стр. 163–166). Насупрот овом и оваквим мишљењима, национални идентитет у времену садашњем, али исто ће бити и у времену будућем, представља, да употребимо медицинску терминологију – својеврсни имунолошки систем. Тај *immunitatis* заиста штити један жив организам како од напада страних/спољашњих микроорганизама и њихових токсина, тако и од сопствених/унутрашњих измењених и истрошених ћелија. Уколико је здрав имунолошки систем неопходан за телесно здравље човека, здрав национални идентитет са свим својим сачињавајућим елементима неопходан је управо зарад очувања правилног функционисања поје-

динца, породице и целокупног друштва. У вези с тим занимљив је став Сање Вишњић: „Национални идентитет представља кључну претпоставку функционисања друштва и државе; човек с идентитетом представља значајан субјект друштва, а друштво с идентитетом представља стабилан темељ индивидуалне, социјеталне и националне безбедности“ (Вишњић, 2019, стр. 259).

Национални идентитет из политичког угла посматрања садржи и религијску компоненту. Наиме, етно-религијски идентитет, када говоримо о простору Балканског полуострва, припадност некој од „аврамовских религија“ поистовећује с националном припадношћу. Ово, из угла православне теологије, нема пресудни значај када се говори о Цркви као заједници верујућих личности. То је на најлепши могући начин објаснио апостол Павле рекавши: „Нема више Јудејца ни Јелина, нема више роба ни слободнога, нема више мушког ни женског, јер сте сви један (човек) у Христу Исусу“ (Гал. 3: 28). О тој саборности (заједници) коју наглашава апостол Павле Свети Јустин Ћелијски својевремено је записао: „По православном схватању, саборност није топографски, географски појам већ унутрашњи, супстанцијални, психолошки. Истинска саборност је идеално остварена у Светој Тројици. Ко истински, ко еванђелски исповеда Свету Тројицу, тај је истински саборан, апостолски саборан, светитељски саборан“ (Роровић, 1986, стр. 82). Слободно се може говорити о томе да хришћанска вера превазилази оквире порекла зарад једног значајнијег, заправо суштинског елемента по

[6] Истраживања јавног мњења показују висок ниво поверења у Цркву, нарочито међу младима; видети: (Клјајић, 2024; Максимовић, 2019, стр. 85-104).

сваког верујућег човека, а то је есхатолошка димензија Цркве. Човекова жудња за оностраним, жудња да утоли своју метафизичку глад заправо је жеља појединца да овоземаљски живот проведе на начин како након разлучења душе од тела Христовог не зачује следеће: „Заиста вам кажем, не познајем вас“ (Мт. 25: 12). Једноставније речено, жудња сваког верујућег човека управо је реализација заједнице с Богом какву су имали прародитељи Адам и Ева пре пада у грех. Зашто се, с друге стране, када говоримо о помесним црквама, сусрећемо са речима Српска, Руска, Румунска, Грчка, Кипарска...? Као жив организам Црква се вековима ширила, шири се и шириће се. Хришћанску веру прихватили су и прихватају појединци из најразличитијих народа света. Да би се превазишле немиле ситуације политичког, административног и сваког другог типа које заправо нарушавају саборност Цркве, као што је на пример био дуговремени процес издвајања римске патријаршије из заједнице са јерусалимском, константинопољском, александријском и антиохијском патријаршијом, приступило се стварању аутокефалних цркви као помесних, самосталних и независних у свом унутрашњем животу, а које су истовремено у потпуном догматском, канонском и литургијском јединству с другим помесним православним црквама.^[7] Али, када се, поготово током 20. века, национално питање исполитизовало, тада је национална одредница, на пример „Српска“ испред речи „православна црква“, многима постала својеврстан камен спотицања у односима

с народима друге вере. Балканско полуострво је и по томе постало и остало нашироко познато не само поводом међуцрквених него и политичких односа. Резултат покушаја да се термин „Српска“ на мање или више отворен начин одстрани и да се на тај начин не само маргинализује него и физички искорени из свакодневице било је стварање „државних“ творевина попут Хрватске православне цркве, Југословенске православне цркве или Црногорске православне цркве. Наиме, свака од ових парасинагога имала је и има своју улогу коју су јој доделиле одређене политичке елите, али свагда и увек с једним конкретним циљем – уништење СПЦ, а преко ње унижење и уништење српског националног идентитета.

Иако се чини као некакав „проблем“, постојање аутокефалних православних цркви са именом народа/државе – Српска православна црква, Руска православна црква, Грчка православна црква итд., заправо ни у ком смислу не би требало да повређује нечија национална осећања имајући у виду, пре свега, да се све помесне цркве налазе у заједници. То, између осталог, потврђује и околност узајамног помињања сваке цркве понаособ приликом служења Свете литургије. Једноставније речено, Цркву, административно посматрано, сачињавају помесне цркве које се налазе у тзв. Диптиху.^[8] Црква које нема у тој заједници заправо није саставни део Једне, Свете, Саборне и Апостолске цркве. Црква која није у тој заједници, иако гледано споља садржи атрибуте и пројављења Цркве (богослужење, храмови, свештенство...),

[7] Видети Vujović, Mirović, Čelić, 2020.

[8] Видети Сурин, 2012. Пуни опис интернет извора дат је у одељку Internet sources/Интернет извори.

Слободан Ђ. Продић

Место Српске православне цркве у очувању националног идентитета у време савремених политичких изазова

Председник Србије Александар Вучић и патријарх српски Порфирије на дочеку појаса Пресвете Богородице на аеродрому „Никола Тесла“ у Београду, 20. мај 2026. године

Фото: Димитрије Гол

заправо није Црква, него је, речено речником православног црквено-канонског права, класична парасинагога. Такве заједнице, као што нам је то нажалост добро познато захваљујући проблемима које стварају током последњих година, велика су саблазан и искушење за верујући народ. Истовремено, то што аутокефалне православне цркве не прихватају новонастале парасинагоге јасан је и

недвосмислен показатељ да, без обзира на политичке покушаје, Црква као заједница просто не жели да у своје окриље прихвати оне псеудоправославне заједнице које у себи немају Духа светог. Једноставније речено, имунолошки систем Цркве не дозвољава да у њено здраво и функционално тело продру вируси, који би јој, пре или касније, наудили на било који начин.

Слично искушење за верујући народ представља атак на СПЦ поводом њеног односа према националном идентитету. Суштински, поменути напади изван дневнополитичких дешавања немају никакав значај. Ипак, имајући у виду ситуацију која је створена у друштвима насталим распадом СФРЈ, напади свакако постају одређена врста нелагоде која неретко води у правцу конфронтације. Историјски посматрано СПЦ је још од Другог светског рата била проблем онима који су за циљ имали више или мање отворено уништавање српског народа. Довољно је присетити се положаја и страдања СПЦ у усташкој НДХ или положаја и страдања СПЦ у ФНРЈ/СФРЈ. Промене кроз које пролази српско друштво последњих деценија, поготово промене у смислу десекуларизације, које су довеле до веће присутности Цркве у јавном животу и друштву уопште, наравно да нису сви добронамерно дочекали. Онима којима је циљ промена система вредности и минимизирање утицаја православне вере на систем друштвених вредности, СПЦ наравно да представља проблем. Штавише, СПЦ је за њих противник с којим се треба обрачунавати свуда и на сваком месту. Илустрације ради поменимо недавне догађаје поводом доласка једне од највећих хришћанских светиња у Србију – појаса Пресвете Богородице. Наиме, долазак огромног броја верника, који су из потпуно личних религиозних осећања долазили у Храм Светог Саве у Београду да би се помолили и поклонили овој светињи, који су се сабирали

и чинили једну многољудну заједницу личности повезаних молитвеним поштовањем према Пресветој Богородици, био је повод за непримерене нападе на СПЦ.^[9] С друге стране, да ли је неко од оних који су критиковали долазак више од милион људи у Београд (Časnom pojasu Presvete Bogorodice poklonilo se preko 1.100.000 vernika, 6. 6. 2026; Časnom pojasu Presvete Bogorodice..., 6. 6. 2026) из искључиво религиозних разлога размишљао о повређивању личних осећања појединаца како оних верских, тако и оних националних? Досадашња искуства говоре да то свакако није била случајност, непромишљеност или нешто слично томе. Штавише, може се говорити о пажљиво смишљеној и спроведеној кампањи с конкретним циљем – атак на национални идентитет српског човека. О масовности те непријатне појаве говори нам и то да је у вези с тим морао да реагује и Заштитник грађана (Pašalić, 2026). О масовности те појаве говори нам и то да је свештенство било у једној готово чудној ситуацији, тј. да „оправдава“ гест доношења једне огромне хришћанске светиње у главни град Србије и да на неки начин образлаже спонтано окупљање/саборовање огромног броја људи. Управо ова околност индиректно показује да српско друштво, упркос дугогодишњем процесу десекуларизације, још увек пројављује одређене слабости које проистичу не само из отвореног антитеизма појединаца него и из недовољне просвећености, тј. недовољне упућености у неке базичне постулате функционисања Цркве и њеног

[9] У електронским медијима данас је заиста лако пронаћи само неке од многобројних напада које су појединци, али и одређене организације готово оркестрирано спроводили против СПЦ и државног врха Републике Србије.

Слободан Ђ. Продић

Место Српске православне цркве у очувању националног идентитета у време савремених политичких изазова

| 15

Појас Пресвете Богородице, 20. мај 2026, Београд, Србија

Фото: Димитрије Гол

значаја по свеколики српски свет. Да бисмо то боље разумели, позабавићемо се само једним, према нашем скромном мишљењу, занимљивим детаљем на који се готово не обраћа пажња.

Као што смо рекли, саборност и саборовање представљају неизоставни елеменат Цркве и њеног живота/постојања унутар једног друштва/заједнице. У нашем српском народу

саборовање или зборованање одвајкада је повезано са црквеним празницима, окупљањем народа око храма, богослужењем и свеколиким заједничарењем. У неким прошлим али ипак не тако давним временима, у џепним црквеним календарима које је СПЦ објављивала да би верујући народ знао који све светац ког дана молитвено прославља, постојао је и део

са списком датума где се и ког дана у Србији одржавају „празнични дани“ при локалним црквама. Нажалост, под утицајем „духа времена“, тј. процеса однарођења обичног човека од Свете цркве, у нашем језику се све чешће саборовање о празницима назива „вашаром“.^[10] Овај термин, у сваком погледу, нема апсолутно никакве додирне тачке с традицијом окупљања Срба око својих православних богомоља, а камоли с православно-хришћанском праксом заједничарења и саборности. С друге стране, ми нешто старији памтимо да је у поменутиим џепним календарима СПЦ употребљаван један изузетан термин, а то је „панађур“. И као што би по правилу рекли стручњаци који се баве историјом српског језика, у прошлости је овај израз означавао управо окупљање народа око цркве на веће празнике које је подразумевало како заједничарење верујућег народа у Светој литургији, тако и заједничарење које се про-
дужавало након богослужења.

Термин *πανηγυρικός*, од ког и проистиче његова српска форма – „панађур“, подразумевао је и прилику да свештенство и политички прваци, јавно, општеномодно, упуте поруке битне за будућност заједнице. Почев од времена раног хришћанства па све доскора, као што о томе сведочи и пракса употребе овог израза међу Србима и његова просутност у комуникацији свештенства СПЦ с верујућим народом, централна нит речи коју она означава јесте литургијско сабрање, те доношење одлука о питањима која су или општедруштвеног зна-

чаја или пак значајна за појединца и породицу. Када упоредимо значење термина „вашар“ и „панађур“, можемо да приметимо до каквих је промена дошло само по питању језика. Наиме, прихватање термина „вашар“ приметно је унизило значај црквене саборности на, рецимо, парохијском нивоу. Пажљивијем посматрачу оваквих друштвених кретања постаје јасно да је дошло до унижења значаја СПЦ у конкретном догађају јер, хтели ми то да признамо или не, „вашар“ свакако није место где свештенство има могућност да међу сабраним верујућим народом обави задатак просвећења и утемељења људи у вери. Штавише, са својим манифестацијама „вашар“ неретко служи на саблазан људима. С друге стране, сабрање, које осим богослужбеног елемента има и конкретна дешавања кроз која се народ упознаје са својом традицијом (наступи фолклорних ансамбала, извођење културно-уметничког програма и сл.) али и с тренутним, актуелним друштвеним догађањима који ће у мањој или већој мери оставити траг у надалежећем времену (овде су од велике користи предавања на корисне теме свештених лица и стручњака из различитих области), потврђују истину да СПЦ има веома конкретно место у процесу очувања и оснажења вере и верских осећања, па самим тим и националног идентитета. Према томе, за почетак, можда не би било наодмет да се управо у већ поменутиим џепним календарима које објављује СПЦ поново уведе пракса употребе термина „панађур“, као што је неопходно да свештенство

[10] *Vásár* је реч мађарског порекла и пре се односи на *сајам* (етимолошки упитан прасловенски израз) или на турцизам *üazar/bazar* настао од персијске речи *baħa-čar*.

СПЦ, кроз константан катихетски рад с верујућим народом, продубљује знање о основама вере, историје, традиције, језика, тј. елемената који чине национални идентитет.

Сумирајући ове заиста најосновније напомене о месту СПЦ у борби за очување националног идентитета српског народа како у времену садашњем, тако и у надалекућим временима, нагласићемо да симфонија која постоји између световне и црквене власти у Републици Србији свакако има огромни значај по питању које смо овлаш дотакли. Сведоци смо да данас у Републици Србији израз *Acta non verba* представља део свакодневице живота и, нагласимо, део односа световне власти како према очувању и оснажењу националног идентитета, тако и односу према СПЦ. Наиме, СПЦ је, поновимо, изузетно важан чинилац у очувању свега онога што је српски народ био, јесте и биће. „Срби су вековима управо у религији проналазили

снагу да превазиђу препреке које су сусретали на путу очувања свог националног идентитета“ (Bodrožić, 2014, str. 39). Управо се због ове чињенице (а исто ће бити и у будућности) срећемо се с нападима оних којима најискреније смета утицај СПЦ који она има у народу и које смо само овлаш поменули у претходном делу текста. Такође, сретаћемо се и са оним верско-политичким чиниоцима који, препознајући важност СПЦ у српском националном корпусу, најискреније желе да Црква настави да дела и да од Бога јој поверено духовно стадо води ка путу спасења, а истовремено, одолевајући искушењима, буде на корист свакоме од нас ко жели да буде и остане оно што су били наши преци – поносан, храбар и непоколебљив исповедник Христа Спаситеља који се неће стидети да за себе каже да је Србин, Србин са националним идентитетом.

References / Литература

- Bodin, M. (2024). Destruction of Serbian national identity and the state over the last hundred years. *Sociološki pregled*, LVIII(4), 1046-1072. DOI: 10.5937/socpreg58-52136
- Bodrožić, Đ. (2014). Religion and identity in the Balkans. *Politička revija*, 39(1), 25-43. <https://doi.org/10.22182/pr.3912014.2> [In Serbian]
- Bojović, D., Stošić, J. (Eds. 2024). *Saint Sava and Domentijan: Proceedings of the International Scientific Conference held on 26th and 27th May 2023 in Niš and Studenica*. Niš: Centar za crkvene studije [In Serbian]
- Čolović, I. (2014). *Farewell to identity*. Beograd: Čigoja štampa. [In Serbian]
- Despotović, Lj. (2019). *Geopolitics of Saint-Savaism: The Serbian national question in the historical span from baptized to natural Serbia*. Sremski Karlovci: Kairos. [In Serbian]
- Dorđević, M. M. (2012). The role of the Serbian Orthodox Church in preserving Serbian identity in the diaspora. In S. Drašković & A. Raković (eds.), *Proceedings of the round table held at the Ministry of Religion and Diaspora in Belgrade, 21 May 2012* (23-27). Beograd: Kongres srpskog ujedinjenja. [In Serbian]
- Ivančević, G. (2019). Saint-Sava identity and Serbian state and national continuities and discontinuities. *Kultura polisa*, XVI, special issue, 215-233. [In Serbian]
- Maksimović, A. (2019). Attitudes and trust towards the Church among citizens of Serbia. *Kom*, VIII(2), 85-104. [In Serbian]
- Nedeljković, S. (2006). Myth, religion and national identity: Mythologization in Serbia during a period of national crisis. *Etnoantropološki problemi*, n. s., 1(1), 155-179. [In Serbian]
- Popović, J. (1986). Conciliarity of the Church - Catholicity of the Church. In A. Jevtić (ed.), *Conciliarity of the Church - Book I* (77-100). Beograd: Bogoslovski fakultet SPC. [In Serbian]
- Potka srpskog identiteta. (2016). *The fabric of Serbian identity*. Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji. [In Serbian]
- Radaković, M. (2010). Mutual determination of European and national identity. *Međunarodna politika*, 1138, 43-61. [In Serbian]
- Radenović, S. (2006). National identity, ethnicity and (critical) culture of remembrance. *Filozofija i društvo*, 3/2006, 221-237. [In Serbian]
- Radić, R. (2024). Contribution of the Serbian Orthodox Church to the formation and preservation of Serbian national identity. In S. Sretenović (ed.), *Multiethnic state and national identities: The Serbian experience in the 20th century* (292-318). Beograd: Institut za savremenu istoriju. [In Serbian]
- Raduški, N. M. (2023). National, linguistic and religious identity of the population of Serbia. *Baština*, 59, 171-183. [In Serbian]
- Saint Sava (2024). *Collected Works*, prepared by Professor Lj. Juhas-Georgievski, PhD. Beograd: MIBA books [In Serbian]
- Slijepčević, Đ. (1991). *History of the Serbian Orthodox Church*, vol. 1. Beograd: BIGZ [In Serbian]
- Tomanić, M. (2001). *The Serbian Church in war and wars within it*. Beograd: Medijska knjižara Krug. [In Serbian]
- Velimirović, N. (2026). *Life of Saint Sava*. Beograd: Čuvari [In Serbian]

- Višnjić, S. (2019). National security and national identity. *Nacionalni interes*, XV, 34(1), 253-276. <https://doi.org/10.22182/ni.3412019.13> [In Serbian]
- Vujović, O., Mirović, D., & Čelić, D. (eds.). (2020). *800 years of autocephaly of the Serbian Orthodox Church: Proceedings of the scientific conference*. Kosovska Mitrovica: Pravni fakultet Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici. [In Serbian]

Internet sources / Интернет извори

- Cypin, V. (2012, July 5). Diptych. *Pravenc.ru*. Available at: <http://www.pravenc.ru/text/178531.html?ysclid=mrao85wlj6810050229> [In Russian]
- Kljajić, K. (2024, May 25). Youth and religion: From the search for meaning to support in difficult times. *BBC Serbian*. Available at: <http://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-68968606> [In Serbian]
- More than 1.1 million believers in Serbia venerated the Holy Belt of the Most Holy Mother of God. (2026, June 6). *Tanjug*. Available at: <http://www.tanjug.rs/srbija/drustvo/257393/casnom-pojasu-presvete-bogorodice-u-srbiji-se-poklonilo-vise-od-11-miliona-vernika/vest> [In Serbian]
- More than 1,100,000 believers venerated the Holy Belt of the Most Holy Mother of God. (2026, July 6). Serbian Orthodox Church. Available at: <http://www.spc.rs/sr/news///16885.casnom-pojasu-presvete-bogorodice-poklonilo-se-preko-1100000-vernika.html> [In Serbian]
- Pašalić: Insulting citizens who venerate the Belt of the Mother of God is unacceptable. (2026, June 1). *Danas*. Available at: <http://www.danas.rs/vesti/drustvo/pasalic-neprihvatljivo-vredjanje-gradjana-koji-se-poklanjaju-pojasu-bogorodice/> [In Serbian]
- Popović Obradović, O. (2009, February 22). Church, nation, state. *Peščanik*. Available at: <http://www.pescanik.net/crkva-nacija-drzava> [In Serbian]

Slobodan Đ. Prodić

Faculty of European Legal and Political Studies

Belgrade (Serbia)

The role of Serbian Orthodox Church in preserving national identity during the times of contemporary political challenges

Summary

20 |

Contemporary political events have affected both Serbia and the Serbian nation. In fact, just like in the past, especially during the 20th century, Serbian nation was in the epicentre of global events and on the target of numerous geopolitical factors. For example, it is enough just to reminisce about the events on the eve of the World War 1 or the attack of NATO alliance on the Federal Republic of Yugoslavia that occurred because of a desire to steal Kosovo and Metohija. On the other hand, in all these ordeals that we, as a nation have experienced, Serbian Orthodox Church presents an unifying element which, alongside all the other tasks that it has, has the role to protect the national identity of Serbian people. For that reason, Serbian Orthodox Church is often the target of individuals and organizations that more or less stand for the political and religious destabilization of the Serbian society, so the principles of the Christianity and moral can be marginalized and substituted with some other values.

Keywords: Christianity, Church, conciliarity, national identity